

Susanne Ravani

Trålen går och samtidigt stoppas det kustnära fisket

27 mars 2024 08:14

Upprörande nog tillåts det industriella trålfisket fortsätta. Susanne Ravani rapporterar från Fiskeforum om ödeskampen för havet och fisken.

Det här är en kulturartikel. Analys och värderingar är skribentens egna.

[Öppna bild i helskrämsläge](#)

Idyllen i Nyhamnsläge som den såg ut för två årtionden sedan. Idag är fiskebåtar i hamnarna längs den skånska kusten alltmer sällsynta.

Bild: Christian Törnqvist/Leif Gustavsson

Susanne Ravani är författare och skribent på kultursidan.

Förr gick byborna längs den skånska kusten ner till sin hamn och köpte färsk sill och nyfångade spättor direkt på kajen. Bara i lilla Nyhamnsläge fanns flera husbehovsfiskare som fångade fisk till sig själva och till många andra i byn – och så såg det ut i alla kustbyar. Det småskaliga yrkes- och husbehovsfisket gjorde hamnarna levande och färsk fisk var en naturlig del av livet.

När Havs- och vattenmyndigheten nu vill införa totalt fiskeförbud i de skyddade naturområden kallade Natura 2000 i Öresund, hotas en uråldrig kultur. Fiskelägen där man inte längre får fiska riskerar att reduceras till pittoreska kulisser. Även kunskapen hur man faktiskt sätter garn och fångar fisk kan snabbt gå förlorad.

Skillnaden mellan trålning och ett småskaligt garnfiske är väsensskild. Kustnära fiske har aldrig hotat några bestånd och i EU:s egna direktiv för Natura 2000 står det uttryckligen att både småskaligt fiske och jakt ska finnas kvar. Precis så är det i Finland, där man även ser fisket längs kusten som en viktig del av landets livsmedelsförsörjning i kristider.

[Öppna bild i helskrämsläge](#)

”Skillnaden mellan trålning och ett småskaligt garnfiske är väsensskild”, skriver Susanne Ravani. Här bild från en svensk trålare på västkusten.

Bild: Leif R Jansson/TT

Samtidigt som alla pratar om hållbarhet och stärkt beredskap får den förödande industritrålningen av sill och strömming alltså fortsätta, fisk som blir foder till norska laxodlingar. Kustfiskare i hela Sverige tvingas lägga sina garn i malpåse och snart kan de inte ens producera surströmming längre. Om man menar allvar med att vilja värna det småskaliga fisket – vilket alla säger sig göra – så kan man inte samtidigt totalförbjuda det i kustnära områden.

I oktober gick EU-ministrarna till och med mot sin egen forskningsinstitution ICES och EU-kommissionen, som båda förordade ett totalt fiske- och trålstopp för sill och strömming i hela Östersjön, där även Öresund ingår. Enligt ICES kan man inte längre garantera att bestånden kan reproducera sig, vilket man enligt EU:s havsmiljödirektiv måste beakta.

Landsbygdsminister Peter Kullgren försvarar sin röst på fortsatta trålkvoter med att ett totalförbud även skulle ha stoppat det kustnära fisket. Problemet är bara att industrifisket redan har lett till att fisken i princip försvunnit nära land – kustfiskarnas garn är tomma, trots politikernas vurm för det småskaliga.

I Öresund har det aldrig trålats, det satte Rååfiskarna stopp för redan 1907. Men trots trålförbudet hotas ändå fiskbestånden i Sundet. Bottentrålningen som pågår i Kattegatt och på

Forskaren Jørgen Hansen på Århus universitet har under flera år studerat bottentrålningens effekter på havsbottnarna i Kattegatt. Resultatet är skrämmande.

[Öppna bild i helskärmsläge](#)

”Samtidigt som alla pratar om hållbarhet och stärkt beredskap får den förödande industritrålningen av sill och strömming alltså fortsätta, fisk som blir foder till norska laxodlingar”.

Bild: Roland Bengtsson

Efter att ha trålat upp all fisk i Kattegatt har man på senare år övergått till att tråla havskräfta. Med nya metoder gräver trålen upp kräftorna ur den mjuka lerbotten. Efter sig lämnar de en förödd öken. Varje gång trålen drar fram dör 16 procent av alla bottenlevande organismer och i genomsnitt trålas Kattegatts lerbotten 3,6 gånger varje år. Efter två år är allt liv borta.

Eftersom de bottenlevande organismerna förökar sig genom att spruta upp mjölke, ägg och larver i vattnet, som sedan driver iväg med strömmarna, kan ett område ge upphov till nytt liv på helt andra ställen i havet. När trålningen förstört stora delar av Kattegatts botten kan effekterna även ses i Öresund och Bälthavet.

Det fisken i Sundet brukade äta kan mycket väl ha kommit från larver som haft sitt ursprung ute i Kattegatt. När de dör på grund av trålningen kommer maten inte in med strömmarna till Öresund längre – och fisken svälter ihjäl även här.

[Öppna bild i helskrmsläge](#)

”Under konferensen Fiskeforum 2024 i Stockholm för ett par veckor sedan var samtliga experter överens om att situationen i våra hav är akut.”

Bild: Mats Roslund

Under konferensen Fiskeforum 2024 i Stockholm för ett par veckor sedan var samtliga experter överens om att situationen i våra hav är akut. Men trots att forskare efter forskare visat på trålfiskets förödande konsekvenser är en förändring långt borta.

Det pratas mycket om hållbarhet och alla anser att de fiskar på ett hållbart vis – från husbehovs- till trålfiskaren. Ändå står Östersjön inför en total strömmingskollaps.

Fiskeforum samlar fiskare, forskare, myndigheter, politiker, lobbyister och miljöengagerade organisationer. Den här gången var ambitionen samarbete; alla ska kunna prata med varandra, lyssna och hjälpas åt. Alla vill ha ett levande hav och med samverkan ska det nog gå vägen.

I glädje över att inte bråka sopade man konsekvent alla konflikter under mattan – de fick hållas långt utanför de höga altandörrarna, där vårsolen flödade in under konferensen. Därför var känslan av frisk luft befriande, när Henrik C Andersson, mångårig fiskekonsulent på länsstyrelsen i Stockholm, sa det många tänkte, men ingen annan vågade uttrycka högt:

[Öppna bild i helskrämläge](#)

”Om landsbygdsminister Peter Kullgren menar allvar med alla ord om hållbarhet, så måste han börja värna och främja det småskaliga kustfisket och förbjuda trålningen.”

Bild: Rolf Olsson

”Det övergripande, stora problemet är det monumentala överfisket i Östersjön och det är det vi måste göra någonting åt. Allt annat vi diskuterar här är bara insatser på marginalen.”

Inte konstigt att han möttes av en spontan applåd. Sanningen om Östersjön är att 20 stora trålare fångar 95 procent av all sill och strömming och 90 procent av den fångsten blir djurfoder.

Självklart måste även det kustnära fisket ta ansvar för bestånden av fisk, tumlare och sjöfågel. Men det blir djupt provocerande när trålfisket år efter år tillåts fortsätta.

På pappret kan det förvisso se snyggt ut med fler och fler helt fredade reservat till havs – men för artbestånden i havet är ett förbud mot husbehovsfiske verkningslöst. Däremot får det allvarliga konsekvenser för samhällena längs kusten – något som även de nordvästskånska kommunerna lyft i sina remissvar.

Om landsbygdsminister Peter Kullgren menar allvar med alla ord om hållbarhet, så måste han börja värna och främja det småskaliga kustfisket och förbjuda trålningen. Det är enda vägen mot framtiden – för kustborna, haven och fiskbestånden. Annars kommer vi snart få tomma hamnar, som bara fylls av turister några få sommarveckor. Och ingen kommer ens veta hur man ska göra för att få nyfångad fisk till middag.